

Religionspedagogisk tidskrift

Utgiven av RPI Arbetsgemenskapen för religionspedagogik

Nr 16
Våren
2008

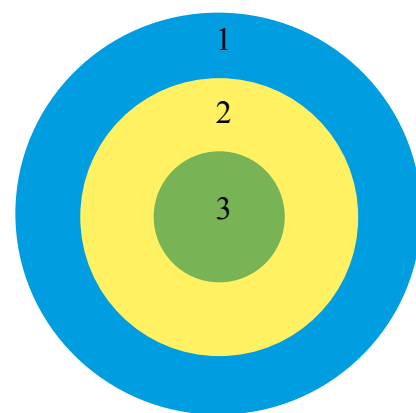
“De närvarande berättar för de frånvarande”

Ungefär så beskrev Muhammad Muslim - en av föreläsarna vid RPI-konferensen på Lidingö - varje troendes plikt och uppgift att föra sin tro vidare till andra.

Människor hämtar sina föreställningar om kristen eller annan religiös tro från många håll. Kanske kommer bara en liten del från den särskilda undervisningen. Vi känner väl till den personliga berättelsens betydelse, när någon berättar om den egna erfarenhe-

ten. Men var hämtar den stora allmänheten i ett sekulariserat land som vårt sina ”bilder”?

Cirkelfiguren visar på tre ”kunskapskanaler”: 1) Religion och kristen tro som människor möter i den allmänna kulturmiljöns många yttringar; 2) De religiösa gemenskapernas totala sätt att vara och uttrycka sin tro (t.ex. i gudstjänst, diakonalt arbete, sponatana möten, hela församlingens liv); 3) den särskilt anordnade undervisningen bland barn, unga och vuxna.

Anpassning eller befrielse Undervisning och lärande i församlingen

Det sägs att människor lär med hela kroppen. På samma sätt undervisar religiösa gemenskaper med hela sin existens. Det finns ett samband mellan den trostradition man själv är förmodad av, vårdar, förvaltar tolkar och gestaltar och den tro och praxis man på olika sätt för vidare.

Inför RPI:s vårkonferens ställde vi fem frågor till företrädare för fyra religiösa traditioner:

1. Vad är målet med undervisningen?
2. Vem har rätt att uppträda som lärare?
3. Vad är undervisningens innehåll?
4. Vem vänder man sig till?
5. Hur ser samspelen ut mellan lärare och övriga deltagare?

Inledare var (bilden fr. vänster): Eva-Lisa Laxholm och Åsa Höglund (EFK), Sr Héléne-Dominique Lindroth OP (RK), Muhammad Muslim (islam), Lars-Göran

Speglingar från en konferens om undervisningens teori och praktik

Carlsson (Svk/EFS).

Fyra av bidragen återfinns på sid 3-9. Tyvärr var det inte möjligt att få med Muhammads bidrag.

I detta nummer

Redaktionellt	2
Kalender	2
Lars-Göran Carlsson, Svenska kyrkan	3
Eva-Lisa Laxholm och Åsa Höglund, Evangeliska Frikyrkan	5
Sr Héléne-Dominique Lindroth OP, Katolska kyrkan	7
Lästips - Litteratur	9
Ingegerd Sjödin, Personliga reflektioner	12

Foto: Susanne Jäved

"Vill kyrkorna verkligen undervisa om sin tro?"

Redaktionellt

"Does the Church really Want Religious Education?"

Frågan ställdes av en amerikansk religionspedagog för mer än trettio år sedan. Bakom frågan låg en frustration över spänningen mellan de stora orden om undervisningens betydelse och kyrkornas praxis. Drygt tio år senare kom svaret från ett antal kyrkor – inte som polemiska för-svarstal utan konstruktiva bidrag, som inbjöd till fortsatt dialog. Som forskare finns det anledning att ställa de kritiska frågorna om samspel och konsekvens mellan själv-syn - identitet - officiella policytexter och självbeskrivningar - och praxis.

Hur ser det ut i den svenska miljön? När jag inledde min lilla forskningsresa utgick jag från följande enkla tes: Om kyrkorna verkligen anser att undervisning är viktig, borde det märkas i form av principiella uttalanden i deras grundläggande dokument, exempelvis konstitutioner och några strategiska anvisningar som vägledning för församlingarnas praxis.

Resultatet blev ganska blandat. Den världsvida katolska kyrkan ger prov på en väl genomarbetad "katekes", tydligt knuten till kyrkans uppdrag att sprida evangeliet till alla. I kyrkoordningens teologiska inledning sammanfattar Svenska kyrkan församlingens grundläggande uppgift (i singularis) med orden att "föra gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission." Det låter som en spännande början. Mera otydligt för att inte säga osynligt blir undervisningsuppdraget i de två frikyrkliga konstitutionstexterna, SMK och EFK. Det framstår närmast som en aktivitet, inte så mycket ett utflöde av kyrkans/församlingens identitet.

Rubriceringen "Anpassning eller befrielse?" sätter fokus på det tänkta målet med undervisningen kopplat till några centrala frågor kring uppdraget att undervisa. På vilket sätt bidrar dagens kyrkor till befrielse och gemenskap för människor i dagens pluralistiska värld?

Ett av inläggen poängterar den nödvändiga dialektiken mellan anpassning och befrielse. Undervisning – både i samhället och de religiösa gemenskaperna – syftar till att göra människor förtroga med sin historiska och nutida kontext samtidigt som den kan öppna dörrar för växande och förändring i frihet och ansvarig delaktighet.

Läs gärna temanumret av Tro & Liv 1/2007 i sin helhet och särskilt artikeln "Vill kyrkorna verkligen undervisa om sin tro?" (s 28-43)

Rune Larsson

Religionspedagogisk tidskrift (tidigare RPI-nätet) utges av RPI Arbetsgemenskapen för Religionspedagogik.

Tidskriften utkommer 2 ggr/år och trycks med bidrag från Stiftelsen C. L. Lindauers fond.

Redaktion: Rune Larsson och Caroline Gustavsson. Kontakt: e-post RPI@telia.com eller caroline.gustavsson@ped.su.se

Årsavgiften (institutioner) är 300 kr. I detta ingår Religionspedagogisk tidskrift. Enskilt abonnemang på RPT 100 kr/år.

Kalender

Konferenser som kommer: 2008

25 april kl. 9.30 – 26 april kl. 15.00. Klippan. *Fortbildningsseminarium för lärare* på alla stadier, bibliotekarier och församlingspedagoger. Medverkande: Lars-Olle Armgard, Lars Collmar, Bodil Liljefors-Persson, Dorothea Rosenblad, Kontakt: Linnéa Hahn, linnea.hahn@telia.com, tel. 040-46 00 31.

27 juli – 1 augusti. ISREV, det världsvida forskarnätet för religionspedagogik, möts i Ankara, Turkiet. Tema: *Religious Education and the Theology of Religions: The Relationship between the Self-understanding of Religion and Religious Education Today*. Mer information: www.isrev.org

10-11 sept. Den lyssnande kyrkan - finns den? Medverkande och delteman: "Den lyssnande kyrkan – så som jag hör det" Tomas Sjödin; "En lyssnande kyrka – lyssna till vem och till vad?" S.r Veronika Tournier; "Melodier ur tystnaden – om mitt sång och psalmskapande." Lars Åke Lundberg; "Den lyssnande kyrkan – i verkligheten" L-Å Lundberg. Information: Rune Larsson rpi@telia.com samt hemsidan www.rpi.se. Arrangör RPI och Svenska kyrkan

3.-5- november 2008 ved Høgskolen i Hamar. Konferansen vil fokusere på *hvordan lærerutdanningen kan møte utfordringene fra en økt kulturell og språklige mangfold i samfunnet*. Erfaringer og forskning i flerkulturelle skoler, barnehager og institusjoner for lærerutdanning. Inviterte keynote speakers Jim Cummins, Antoinette Gagné, Anne Holmen, Sissel Østberg. Informasjon om konferansen vil bli lagt ut på nettsiden til Høgskolen i Hedmark i løpet av mars/april.

7-9 november, REA/APRRE. Annual Meeting. *Fiction as Truth: Seeking Religious Depth in Short Stories, Novels, and Film...* will be held November 7-9 in Chicago

November (?), Gemensamt seminarium med Nfred, FLR och RPI i Göteborg

2009

9-13 juni Nordisk religionspedagogisk forsarkonferens. Tema *Changing Societies - Values, Religions and Education*. En första inbjudan har gått ut. Ansvarig för lokalkommitten är Karin Sporre med assistens av Hanna Zipernovszky. Utöver föreläsningar ges tillfälle för deltagare att presentera aktuell forskning Sprid informationen, särskilt till unga forskare, som inte tidigare deltagit i NCRE-konferenserna (Nordic Conference of Religious Education).

För mer information, kontakta Karin Sporre: karin.sporre@educ.umu.se.

RPI har idag något något över 50 medlemmar och ett växande antal enskilda abonnenter på tidningen.

Kontakt med RPI:

Rune Larsson (direktor),
Furugatan 16, 234 41 Lomma.
Tel 040-41 13 64;

e-post: RPI@telia.com

Hemsida: www.rpi.se; Plusgiro: 47 17 38-5

Religionspedagogik och pedagogik handlar om att studera och sätta i verket systematiska lärandeprocesser i form av undervisning och uppfostran. Dessa är, skulle jag vilja påstå, polärt bestämda handlingar. Det handlar inte om anpassning eller befrielse. Undervisning och uppfostran är av en polär struktur och finns alltid i spänningen mellan – är alltid ett både och av – natur och kultur, tradition och förnyelse, individ och samhälle - det individuella och det kollektiva, anpassning och frigörelse, auktoritet och frihet.

Svenska kyrkan

mandarbete som fastställdes av Kyrkostyrelsen 2007-10-14 är något försiktigare vad det gäller vad som ska uppnås vad gäller den kristna tron:

”De generella målen för konfirmandarbetet är att visa på Svenska kyrkans tro och liv genom att erbjuda konfirmanderna...”. Betoningen ligger i att erbjuda konfirmander t.ex. att tyda och leva sitt liv på dopets grund och bearbeta livserfarenheter.

Frågan som jag ställer mig är om målet att utforma en god psykologiserande pedagogik har blivit ett viktigare syfte och mål än själva det teologiska syftet och innehållet Mål, innehåll

förbindelse med samt vare konfirmerad. I en kyrkoherdes ansvar ligger att se till att tillräcklig kompetens finns för uppgifterna.

Det kan konstateras att samtidigt som antalet konfirmander har minskat har antalet konfirmandledare ökat från t2001 (4564) till 2006 (6692). Det har utvecklats en strategi att rekrytera unga konfirmandledare, vilket är ett sätt att stimulera till ett framtida engagemang i kyrkan men blir också en del av ett fortsatt lärande för dessa.

Undervisning och lärande i kyrkan – till anpassning eller befrielse?

Lars-Göran Carlsson, Johannelunds teologiska högskola

a) Vad är målet och syftet med undervisningen?

Kyrkoordningen Enligt Svenska kyrkans kyrkoordning ingår i församlingens uppdrag att ”bedriva undervisning” men utöver att det omnämmandet av undervisning är det ganska tunt runt den del av uppgiften. En del skulle hellre vilja att det stod att församlingen ska vara en lärande miljö. Ofta ligger implicit i undervisningsbegreppet att det finns ett specifikt syfte med ett visst innehåll som ska tas tillvara av nästa generation medan man med begreppet lärandemiljö mer kan tänka sig betona de pedagogiska processerna i sig.

Riktlinjer: I det häfte om ”Lärande och undervisning” som utarbetats av Svenska kyrkans nämnd för kyrkolivets utveckling från år 2000 finns en sammanställning om mål lärande och undervisning i församlingen. Målet uttrycks enligt denna:

”Att människan ska upptäcka, förstå och i sitt liv tillämpa den kristna tron”

Exemplet konfirmation: De nya riktlinjerna för Svenska kyrkans konfir-

och material skiljer sig dock oerhört mycket mellan församlingar beroende på vilka som är ledare. Varken kyrkan nationellt eller stiftet vet alltid om de reella praktiska målen, konstaterar Vägar framåt(2007) – en skrift från Karlstad stift.

b) Vilka har mandat att undervisa?

Kyrkoordningen – vad säger den?
”Kallelsen att föra ut evangelium är

”Undervisning och uppfostran ... – är alltid ett både och av – natur och kultur, tradition och förnyelse, individ och samhälle - det individuella och det kollektiva, anpassning och frigörelse, auktoritet och frihet.

given åt hela Guds folk.... Dopet är den grundläggande vinningen till tjänst i kyrkan och ger delaktighet i kyrkans gemensamma uppdrag.”

Församlingens uppdrag gäller dem som är döpta. En del av detta uppdrag är att undervisa och man kan alltså utifrån kyrkoordningen utgå ifrån att alla döpta också har ett sådant mandat.

Konfirmandpraktik: Som konfirmandledare ska man vara medlem i Svenska kyrkan eller i en kyrka som kyrkomötet besluta ha en ekumenisk

c) Vad är då undervisningens innehåll?

Konfirmation som typexempel: Eftersom det utöver styrningen av gudstjänstinnehåll finns oerhört lite av centrala styrmekanismer för undervisning och lärande i kyrkan i övrigt, skulle jag vilja påstå att när man i Svenska kyrkan tänker på undervisning så blir det framför allt konfirmationsundervisningen.

Historisk utveckling: I sin beskrivning av den innehållsmässiga utvecklingen inför konfirmationen menar författarna till Vägar framåt

att utvecklingen av innehållet har gått från stoffcentrering till elevcentrerad evangelisation till en tjänst åt tonåringarna. Tjänsten ska dock innehålla både undervisande och liturgiska aspekter.

För konfirmandledarna är tydligen frågan ”vem är jag” mer central att belysa än ”vem är Gud” även om frågan om Guds existens också är en viktig fråga i undervisningen.

I den analys som Per-Erik Persson gjorde 1998 i boken *Vad vill*

Svenska kyrkan med sin konfirmationsundervisning? skissar han på några punkter kort uttryckt i följande sammanfattning:

- från undervisning till diakoni
- från subjektiv dopbekräftelse till dopakualisering
- från trostolkning till kristen livstolkning
- från Kristusmöte till trinitariskt perspektiv

Tomas Nygren påpekar i sin analys i samband med sin disputationsföreläsning i Oslo september 2007 att ända fram till Riktlinjerna 1994 följdes uppläggningsen från Luthers Lilla katekes nämligen först undervisning om buden och sedan undervisning om tron.

Är förändringen ett pedagogiskt grepp med hänsyn till den bakgrund och förståelse flertalet konfirmander har idag eller handlar det om en teologisk förskjutning?

Helhetssyn i teologi?: En annan fråga som väcks när jag läser undersökningens resultat presenterade i Vägar framåt och relaterar det till riktlinjernas ta om en helhetssyn är frågan om teologins roll för helheten i undervisningen. Lever Credo-Orandi-Vivendi sina egna liv helt åtskilda i konfirmandkurserna? När det gäller den affektiva delen och Orandi-sidan – andakter etc även om de är tråkiga så verkar kofirmanderna känna sig älskade av Gud och ha en slags känsla av att Jesus är speciell. Det rent trosmissiga om Gud verkar dock ha liten tillslutning. När det gäller vivendi – livet så kan man få intryck av samtal om dessa lever sitt eget liv. Är Huvud –hjärta –hand, det kognitiva, affektiva och beteendet sammanhållet i en enda teologi eller är det bara olika ämnen eller aktiviteter som man sysslar med i konfirmationsundervisningen eller blir olika moraliska pekpinor utan att evangeliets befriande nåd blir tydlig.

d) Vem vänder sig undervisningen till?

Barn och unga: I de aktiviteter som av hävd har räknats som mer renodlad undervisning i kristen tro som söndagsskola och konfirmation deltog 2006 ca 46 000 i konfirmation och

4000 i söndagsskolverksamhet. I övrig gruppverksamhet för barn 4-15 år deltog totalt ca 100 000 barn. Det ska sättas i relation till antal barn i Sverige i de åldersgrupperna på ca 1,3 miljoner.

Det innebär att den period som Svenska kyrkan har möjlighet att nå flest med undervisning i eller om kristen tro är i konfirmationsåldern, där de senaste åren mellan 35-40 % av årskullen nås. Dock den största procenten utanför storstadsområdena.

Vuxna sökare – vad sen?: Vuxenkatekumenatet användes i ca 100 församlingar 2006 och *alphakurser* inom Svenska kyrkan kan röra sig om ca 200 kurser som är på gång under ett år. Andra intressanta lärande- och utbildningsmiljöer är *retreater* av olika slag som verkar ha ökat.

”Det finns i för liten grad, menar jag, en tradition att utforma gudstjänster eller undervisningstillfällen där människor själva få arbeta med detta. Var finns stödmaterial för det? Var finns mentorerna och handledarna? Var finns katalysatorerna?”

Alla studiecirklar och smågrupper i form av bibelsamtalsgrupper etc är mer oöverskådligt vad gäller syften, målgrupper och antal just för Svenska kyrkan. Det finns och det finns inte minst bland en del äldre.

e) Hur tänker man sig samspillet mellan lärare och deltagare?

Delaktighet: I de allmänna riktlinjerna sägs att grundperspektivet är en ”helhetssyn på gemenskapen och *delaktigheten i lärandet*”. Man ska ”mötas och byta erfarenheter och kunskaper”. Man ska ”arbeta med varandra och för varandra samt lära och påverkas av varandra”. Utmaningen för ledare och lärare blir då att stimulera och leda samtal. Individer ska få stöd att söka kunskap. Medvandrarbegreppet associeras det till.

Reflektion

Det jag saknar är en bredd i termer av en struktur för olika pedagogiska relationer och roller i kyrkan alltifrån lärarroll, mentor, samtalsledare, handledare, andlig vägledare etc i relation till syfte, mål, innehåll för vem och när i vardagslivet och mänsk-

liga livets utvecklingsfaser likaväl som det andliga livets utveckling och svängningar. Kyrkoårets puls blir för statistiskt och konfirmationen blir för mycket av en engångshändelse

Är det inte ett behov av undervisning för och med vuxna i relation till människors livsfaser, livsstadier, olika livsarenor, olika typer av yrkesroller och andra roller i vardagslivet? Det finns i för liten grad, menar jag, en tradition att utforma gudstjänster eller undervisningstillfällen där människor själva få arbeta med detta. Var finns stödmaterial för det? Var finns mentorerna och handledarna? Var finns katalysatorerna? Lever vi inte i ett land där förståelsen av innehållet i kristen tro, i bibeln och förmågan att tolka en utifrån Kristusperspektiv har gått förlorad? Hur ska vi som kyrka agera vad gäller undervisning och utbildning?

Vill kyrkan satsa på att undervisa om sin tro och i vilken grad önskar man att den blir omsatt i människors liv och i samhället. Universitetet och högskolorna som teologiska utbildningsinstitutioner befinner sig i en inte helt oproblematisk situation där allmän religionsvetenskap ofta har utvecklats på bekostnad av relevant teologi för kommande kyrkoarbetare. Detta har börjat bli en diskussion även internationellt hur detta ska hanteras. Hur ställer sig kyrkorna till den?

Referenser:

- Grahn, N., Eek, J., & Pettersson, P, Vägar framåt i Svenska kyrkan konfirmandarbete, Svenska kyrkan, Karlstad Stift, 2007
- Lärande och undervisning – grund för Svenska kyrkans pedagogiska arbete, Svenska kyrkan 2000
- Osbeck, Christina & Pettersson, Per, Non-confessional and confessional education. Arbetsmaterial för kommande rapport inom ramen för ett europeiskt forskningsprojekt
- Nygren, Tomas, Konfirmationen – en rit som söker sin teologi, disputationsföreläsning, sept 2007
- Riksrapport, projekt: Konfirmand 2007, Svenska kyrkan
- Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete, Kyrkostyrelsen 2007-10-24

Väckelserörelsen/frikyrkorörelsen – en kort historisk bakgrund

Den svenska väckelserörelsens folk kallades ofta ”läsare” -för att de läste! En rot-tråd går tillbaka till pietismen, där man betonade den personliga överlåtelsen till Kristus och ett ansvarstagande för den personliga kristna tillväxten. Bibelläsningen, studiet av uppbygglig litteratur samt de veckovisa samlingarna med läsning och bön var ämnat för personlig utveckling och helgelse.

till ett nekande svar. Församlingarna uppmanades att starta ”vardagsskolor”.

Askers Baptistförsamling i Närke startade både söndagsskola och vardagsskola efter många och långa diskussioner. Kritiken mot de statliga skolorna innebar inte en kunskapsfientlig inställning - det var skolans undervisning i religiösa frågor som var problemet, inte kunskap i sig. Vardagsskolan i Asker följde folkskolans

en fråga varefter den som vill, får yttra sig. Pastor Pira är oftast närvarande och svarar mot slutet. Askersborna sägs ha varit mer städade och belevade i sitt umgänge med andra

Anpassning eller befrielse: Undervisning och lärande i församlingen sett ur ett frikyrkligt perspektiv med fokus på Evangeliska Frikyrkan.

Av Eva-Lisa Laxholm, frikyrkopastor samt lärare på Örebro Teologiska Högskola, Örebro Missionsskola och Åsa Högberg, lärare på Bibelinstitutet, Örebro Missionsskola

På 1850-talet möttes man i hemmen till dessa möten, och man började bygga särskilda hus för att samlas i. Nykterhetsrörelsens och arbetarrörelsens hus var ”hörsalar”, och den begynnande frikyrkorörelsens samlingslokaler hade också denna funktion.¹ Talarstolen stod och står ibland fortfarande, i mitten av lokalens ena kortsida och understryker därmed det förkunnade ordets centrala plats.

Lärande och undervisning i väckelserörelsen präglas av dess församlingssyn. Församlingen var inte begränsad till gudstjänsten utan omfattade hela livet. Man talade om det allmänna prästadömet där varje döpt hade ett prästämbete i kyrkan. Eftersom bibelordet och dess utläggande var centralt, kan man säga att predikan var en av den frikyrkliga församlingens identitetsmarkörer och detta skedde i det hus man byggt för ändamålet.

1858, på baptistförsamlingarnas andra kongress, ställdes frågan om man skulle tillåta församlingsbarnen att gå i skolor där statskyrkans präster förberedde dem för nattvardsgång och konfirmation. Man kom fram

läroplan, till vilken pastor Pira, som emellanåt kallades ”lärare” istället för pastor, också lade trädgårdsskötsel.

Ynglinga- och jungfruföreningar fanns i många baptistförsamlingar. Pastor Pira såg dem som viktiga funktioner för ungdomarna.

”Lärande och undervisning i väckelserörelsen präglas av dess församlingssyn. Församlingen var inte begränsad till gudstjänsten utan omfattade hela livet. Man talade om det allmänna prästadömet där varje döpt hade ett prästämbete i kyrkan.

Denna förening har gått framåt i fortskridande har nog sports. De som varit med från början hafva fått lära mycket både för detta och det tillkommande lifvet. Det är roligt att se eder här, det gläder mitt hjerta hvarje gång jag se denna förening, hvaren vissa om att de som försakar sådana stunder förlorar obeskrifligt många dyrbara lärdomar som i får.²

Allt som diskuteras protokollförs och frågorna är av varierande karaktär: Får man sätta in pengar på banken? Åka skridskor på söndagar? Hur vårdar man sin hälsa? Varför skall man tro evangelium? Samtalen inleddes med

människor, vilket tillskrivs Pira som pedagog och folkbildare.

Mål och syfte med undervisningen

Evangeliska Frikyrkan (EFK) är en sammanslutning av självständiga kristna församlingar och ett tros-samfund. Ändamålet är att bedriva och koordinera missionsverksamhet inom och utom Sverige samt erbjuda resurser som svarar mot behov hos samarbetande församlingar. Det är en församlings- och missionsrörelse och samfundet vill dela med sig av evangeliet till människor över hela världen. Ett tydligt fokus är internationell mission och församlingsarbete. Iver att nå onådade folk med evangelium och socialt arbete präglade modersamfundet (Fribaptistsamfundet, Helgelseförbundet och Örebromissionsen) redan från början och lever kvar än idag. Samordningen inom EFK gör att man tillsammans kan sända ut människor för tjänst runt om i världen. Även mission i Sverige är viktigt och man jobbar med att inspirera befintliga församlingar i deras arbete och med att grunda nya. En viktig bit

är utbildning och barn- och ungdomsarbete.³ EFK är huvudman för ett antal folkhögskolor, bibelskolor och Örebro Teologiska Högskola.

Missionsbefallningen i Matt 28:18-20 ligger som grund för undervisningen:

Då gick Jesus fram till dem och talade till dem: "Åt mig har getts all makt i himlen och på jorden. Gå därför ut och gör alla folk till lärjungar: döpa dem i Faderns och Sonens och den heliga andens namn och lär dem att hålla alla de bud jag har gett er. Och jag är med er alla dagar intill dagens slut."

Att göra människor till lärjungar handlar inte bara om att människor ska börja tro på Kristus, utan också om att hjälpa människor fortsätta att växa och mogna i sin tro. *Honom förkunnar vi genom att vägleda alla människor och undervisa dem alla med all vishet för att kunna föra fram alla som fullvuxna i Kristus.* (Kol 1:28). Syftet med undervisningen handlar mycket om att bli den man är i Kristus; att finna sin sanna identitet, lära sig grunderna i den kristna tron och fördjupas i den och att få riktlinjer för hur man ska leva.

Mandat att uppträda som lärare

Man tror på det allmänna prästadömet vilket innebär att det inte behöver vara en ordinerad pastor eller präst som undervisar från Guds ord, leder nattvarden eller döper människor. Det kan i princip vara vem som helst i församlingen som församlingen har förtroende för. Om man ska tala om mandat att uppträda som lärare skulle man kunna säga följande:

1. Pastorns mandat

Församlingen beslutar sig för att kalla en pastor och beslutet tas på ett församlingsmöte. Samtal har pågått en längre tid och flera församlingsmöten har avsatts för att samtala om frågan. Förslag på pastor har beretts av församlingsledningen. Pastorn har ofta ett övergripande ansvar för undervisningen i församlingen.

2. Enskilda medlemmars mandat

Församlingen väljer enskilda medlemmar på årsmötet för olika funktioner. Årsmötet bekräftar den enskilde individens gåvor när man blir vald för uppgiften. Ibland har man blivit tillfrågad om man ex vill undervisa i någon grupp, ibland har man gått ut med en öppen fråga och den som vill gå in i uppgiften ger sig tillkänna.

Undervisningens innehåll

Bibeln ligger till grund för undervisningens innehåll i predikningar, gudstjänster, hemgrupper, konfirmandgrupper, alphagrupper, äktenskapsgrupper, ungdomsgrupper, barngrupper etc. EFK hänvisar ofta till

"Bibeln ger undervisning, tröst, upprättelse, vägledning, tillrättavisation och fostran (2 Tim 3:16-17) och är grunden för församlingens tillväxt. Medlemmarna uppmuntras att regelbundet och grundligt studera Bibeln under den heliga Andens ledning. I gudstjänsten står Guds ord i centrum och syftar till att ge undervisning, uppbyggelse och inspiration för livet som kristen.

Lausannedeklarationen när det gäller Bibelns auktoritet.

Vi bekräftar vår tro på både Gamla och Nya testamentets gudomliga inspiration, sanning och auktoritet i dess helhet, såsom Guds enda skrivna ord... Bibelns budskap riktar sig till hela mänskligheten, ty Guds uppenbarelse i Kristus och Skriften är oföränderlig. Genom Bibeln talar den helige Ande också idag.⁴

Bibeln ger undervisning, tröst, upprättelse, vägledning, tillrättavisation och fostran (2 Tim 3:16-17) och är grunden för församlingens tillväxt. Medlemmarna uppmuntras att regelbundet och grundligt studera Bibeln under den heliga Andens ledning. I gudstjänsten står Guds ord i centrum och syftar till att ge undervisning, uppbyggelse och inspiration för livet som kristen.

Undervisningens mottagare

Undervisningen riktar sig till alla men tar sig olika uttryck beroende på målgrupp. Undervisningen riktar sig ofta till medlemmarna själva samtidigt som man arbetar med och för dem

som ännu inte tagit ställning för den kristna tron. Detta gäller inte minst inom det omfattande barn- och ungdomsarbete som många församlingar bedriver.

Samspelet mellan lärare och deltagare

Inom frikyrkan i stort har undervisning och lärande stått i centrum. Vi har kyrksalen där många människor kan lyssna. Vi har "lilla salen" där helt andra möjligheter öppnar sig för samtal och dialog. Ofta förlägger man församlingsmöten till "lilla salen" där alla har möjlighet att säga något. I "lilla salen" kan man bedriva bibelundervisning som bygger på allas deltagande genom samtal och reflektion. Kyrkorna har idag ofta flera mindre

rum där olika typer av aktiviteter bedrivs under veckorna för barn, ungdomar och vuxna.

Söndagens gudstjänster samlar många människor.

Predikan blir

för det mesta en envägskommunikation men idag läggs ofta predikan ut på församlingens hemsida så att man kan samtala om den i ungdoms- och/eller vuxengrupper. När vuxna samlas i mindre grupper är det vanligt att man träffas i hemmen. I bönegrupper eller husgrupper ges utrymme för alla att uttrycka sina tankar och funderingar. Parallellt med predikningar och bibelstudiegrupper utövas andlig vägledning, ofta på ett personligt plan. Självården har även den sin givna plats. Att lyssna och respektera varandra är en viktig del i samspelet mellan lärare och deltagare.

Referenser

- 1 Fahlgren, Sune (2006) *Predikantskap och församling*, s 59.
- 2 Protokoll från Jungfruföreningen 2 mars 1879. Arkivcentrum Örebro
- 3 Evangeliska Frikyrkans hemsida: om EFK. www.efk.se
- 4 Ur Lausannedeklarationen, punkt 2: www.sea.nu/laddaner/lausannedeklarationen.pdf

Vilken plats har undervisningen i kyrkans liv? Undervisningens sammanhang är evangelisationen, förkunnandet av tron.

Evangelisationen är central i kyrkan, att evangelisera tillhör kyrkans djupaste identitet. Hon finns till, grundades av vår Herre, för detta uppdrag, att föra människor till tro på Jesus Kristus.

Katolska Kyrkan i Sverige

Jesus Kristus och genom umgänget med honom formas till Hans likhet.

Målet och syftet med undervisningen i den katolska kyrkan

Trosundervisningens uppgift är att visa på Jesus Kristus, hans liv och verk och mana till ett liv i hans ef-

visning: Gemenskap med Jesus Kristus och gemenskap med kyrkan och i kyrkan.

Vem kan vara lärare i katolska kyrkan?

Gud önskar att alla människor ska blir räddade och lära känna sanningen.³ Han har befallt att uppenbarelse ska ges vidare till alla folk, i

Katolska kyrkans syn på undervisning och lärande

Sr Hélène-Dominique Lindroth OP

Att förkunna evangelium är sannerligen kyrkans särskilda nåd och uppgift, hennes djupaste identitet. Hon finns till för att evangelisera. d.v.s för att predika och undervisa, vara en kanal för nådens gåva, försona syndare med Gud, vidmakthålla Kristi offer i den heliga mässan, som är en åminnelse av hans död och uppståndelse.¹

När detta sagts har en hel del andra frågor om undervisningen fått sina svar. Syftet med undervisningen, vem som undervisas, vad man undervisar om, vilka man undervisar och hur ska ses i detta större perspektiv.

I början av Katolska kyrkans katekes ges följande definition av kyrkans kateketiska verksamhet:

Den kateketiska verksamheten är mycket nära förbunden med hela kyrkans liv. Inte bara kyrkans geografiska utbredning och tillväxten av antalet troende utan också hennes inre tillväxt, hennes överensstämmelse med Guds frälsningsplan, är i väsentlig grad beroende av den kateketiska undervisningen.²

Ofta förknippas katekes med trosundervisning för barn och ungdomar. Denna undervisning är viktig, men katekesen är till sin natur något som gäller alla kristna, oavsett ålder. Som kristna är vi aldrig fullärda, utan ständigt på väg. Katekesen är inte främst kunskapsförmedling, utan trosvandring. Både som enskilda kristna, som församlingar och som kyrka är vi kallade att slå följe med

terföljd. Eftersom Kristus är uppenbarelsens fullhet följer att all katekes måste vara kristocentrisk, budskapet om Kristus är inte en lärosats bland andra, utan den verklighet ur vilken alla läror kommer, och dess mitt- och referenspunkt. Katekesen ska hjälpa människan att få en levande relation med Jesus Kristus. Undervisningen ska leda fram till att jag stämmer in trosbekännelsen som ett uttryck för min och hela kyrkans tro. Denna bekännelse är en bekännelse till den Treenige Guden, i vars namn vi ska döpas eller redan är döpta.

Syftet med trosförmedlingen är att ge kunskap, men det stannar inte med det. Katekesen måste också forma deltagarna till att leva sina liv i överensstämmelse med Jesu liv och budskap. Genom sitt liv ska människan vittna om Guds erbjudande om gemenskap i Jesus Kristus. Hennes tro och liv hör ihop. Tro och liv är två aspekter som går inte att skilja åt. Tron är inte något som läggs ovanpå en människas liv, som en dekoration, utan något som ska påverka hela hennes liv, i alla dess aspekter. All undervisning i tron måste ha sin utgångspunkt i och landa i mänskliga erfarenheter.

Tron är aldrig en privatsak i katolska kyrkan. Vår tro är hela kyrkans tro. Den troende människan är del i Kristi kropp, kyrkan. Man kan inte vara kristen på egen hand. Därav det dubbla syftet med katolsk trosunder-

visning. För att fullgöra denna plan har Jesus Kristus grundat Kyrkan och givit henne den Helige Ande. Han har sänt ut henne att förkunna evangeliet i hela världen. Hela kyrkan, herdarna och lekfolket, delar tillsammans detta uppdrag och lever av samme Ande.

Den främste lärare i kyrkan är påven och efter honom den lokale biskopen. I församlingen är det kyrkoherden som är ytterst ansvarig för trosundervisningen. Kyrkoherden i sin tur utser ofta kateketer som hjälper honom i detta arbete. Dessa personer är oftast lekmän, som gör detta obetalt på sin fritid. Tillståndet att undervisa ges av den lokale kyrkoherden.

Undervisningens innehåll

Hur kan vi veta vad vi ska undervisa om? Källan till katekesens innehåll är Guds eget Ord. Guds Ord är ett, uttalat i Sonen, före all tid, in i tiden i vår värld och utanför tiden i alla evigheter. Ekot av detta enda Ord tonar igenom Skriften och Traditionen. Tillsammans utgör de källorna för all katekes. Skriften och Traditionen uttrycker genom mänskliga författare och uttolkare den gudomliga sanningen, Guds ord. I den heliga Skrift talar Gud själv till oss genom den Helige Andes förmedling. I den heliga Traditionen tar vi emot apostlarnas undervisning, som på ett autentiskt sätt förvaltas av kyrkans läroämbete. Skriften, Traditionen och Läroämbetet talar med *en* röst, var och en på sitt eget språk, och de är alla tre på

sitt speciella sätt källor för det vi ska förmedla i katekesen.

Den grundläggande katolska trosundervisningen, vare sig det gäller vuxna eller barn, vilar på fyra pelare, som anknyter till de fyra delarna i Katolska Kyrkans Katekes:

- *Trosbekännelsen.* Undervisningen ska ge en systematisk orientering om Kyrkans tro. Den ska ge stöd för och uppmuntran till ett personligt ställningstagande till tron och den katolska identiteten.
- *Firandet av det kristna mysteriet.* Undervisningen ska leda in i Kyrkans liturgi. Deltagande i mässan är lika viktigt som den formella undervisningen. Undervisningen med dess bearbetning av stoff och erfarenheter bör närmast ses som ett komplement till deltagandet i församlingens liturgi.
- *Livet i Kristus.* Undervisningen ska ge kunskap om och uppmuntran till ett värdigt personligt kristet liv. Lika viktigt är att undervisningen ska bereda plats i kyrkans vardagsliv. På så sätt blir undervisningen ett ansvar för hela församlingen. De vuxna leds, genom olika liturgiska steg in i Kyrkans gemenskap som kulminerar med dop, konfirmation och eukaristi, av tradition förlagt till påsknattens mässa. De unga är vanligen döpta medlemmar i församlingen och ska integreras i församlingslivet. Såväl de unga som de vuxna bör också, efter förmåga, få praktisera det kristna livet t.ex. i diakonalt arbete.
- *Den kristna bönen.* Undervisningen ska både leda in i Kyrkans gemensamma bön och ge handledning och stimulans till ett personligt böneliv.

Katekesens budskap är inte en idé, utan en person, ett Du, Jesus Kristus själv. Detta måste alltid vara inspirationen och målet för kateketen.⁴ Det är endast i Kristus som människans mysterium blir tydligt. Genom att lära känna honom lär människan känna sig själv och sin egen höga kallelse.

Vem vänder sig undervisningen till?

Undervisningen vänder sig till dem som förbereder sig för att ta emot de olika sakramenten, dopet, konfirmationen, eukaristin. De kan röra sig om både barn och vuxna. För vuxna dopkandidater finns vuxenkatekumenatet, när initiationen sker stegvis i grupp och varje steg markeras av liturgiska handlingar. Katekumenatet är innehåller både praktisk övning i bön och kristet liv och teoretisk kunskap. Det finns också former av undervisning för vuxna som riktar sig till alla som är intresserade, oavsett samfund. Den som önskar att upptas i katolska kyrkan efter att ha tillhört ett annat samfund ges en särskild undervisning, enskilt eller i grupp.

Församlingens undervisning ska ge tron vidare och att hjälpa församlingens medlemmar att bevara, fördjupa

”Den pedagogiska grundsynen bör också betona livets sakramentalitet och betydelsen av tecknens pedagogik. Det kristna mysteriet, uppenbarelsen, kommer oss till mötes i symboler, ord och handlingar. Gud är närvarande i sin skapelse, skapelsen är ett medel för Guds kommunikation med oss och hela skapelsen undervisar oss om honom.

och leva sin tro, i kyrkan och i världen. Katekesen på lokalplanet innebär alltså att man skapar och bevarar en gemenskap mellan de katoliker som finns där.

Samspel i undervisningen

Gud som den Treenige är sig i själv relation, dialog och utgivande. Därför måste en katekes som har Guds egen ”pedagogik” som modell bygga på vänskap, samtal och delande. Gud vill kommunicera med människorna och Han vill göra det på ett sätt så att människan kan förstå. Guds inre liv är gemenskap, dialog och utgivande. Att föra dialog och samtal är därför att efterlikna Treenigheten själv. Detta är grunden för Kyrkans gemenskap – delandet av tron och dialogen med vår Herre och varandra i mässan. I mässan går dialogen så långt att människan öppnar sig för Gud som i sin tur ger sig till henne genom Kristus under brödets och vinets gestalt.⁵ Betydelsen av samtal och dialog i trosundervisningen får aldrig underskattas;

...sanningen bör sökas på ett sätt som överensstämmer med den mänskliga personens värdighet och med dess sociala natur, dvs. genom fri prövning, genom undervisning och uppfostran, genom meningsutbyten och samtal, där man lägger fram för varandra den sanning man funnit, för att hjälpa varandra att utforska sanningen.⁶

Människans hela livserfarenhet måste komma i beröring med evangeliets budskap. Människans livsfrågor, behov, hopp och förtvivlan, funderingar, avgöranden och djupaste längtan kommer i ett nytt ljus i mötet med evangeliet. Att tillsammans reflektera över det i katekesen hjälper oss att se Guds vilja i vår värld.

Jag kallar er inte längre tjänare, ty en tjänare vet inte vad hans herre gör. Jag kallar er vänner; därför att jag har låtit er veta allt vad jag har hört av min fader.⁷

Jesus presenterade sig själv som den ende läraren, men också som en trogen vän full av tålmod. Han undervisade inte bara med ord, utan även genom sina handlingar. Han är inspirationen och

modellen för alla som bedriver katekes. I uppenbarelsen talar Gud med sin överflödande kärlek till människorna som sina vänner. Kyrkan byggdes från första början upp genom att de första kristna delade sina erfarenheter av mötet med den Uppståndne.

Herren har verkligen blivit uppväckt och han har visat sig för Simon. Själva berättade de då vad som hade hänt dem på vägen.⁸

Vi gör likadant idag. Vi möts i kyrkan för att dela denna erfarenhet, bli stärkta av varandra och för att möta Herren själv i Guds ord och i sakramenten.

Den pedagogiska grundsynen bör också betona livets sakramentalitet och betydelsen av tecknens pedagogik. Det kristna mysteriet, uppenbarelsen, kommer oss till mötes i symboler, ord och handlingar. Gud är närvarande i sin skapelse, skapelsen är ett medel för Guds kommunikation med oss och hela skapelsen undervisar oss om honom.

Du ska bli hans vittne och berätta för alla människor vad du har sett och hört.⁹

Den heliga Skrift förmedlar uppenbarelser genom att berätta om Guds gärningar, Jesu liv, död och uppståndelse och kyrkans födelse. Jesus undervisar folket och lärjungarna genom att berätta. Kyrkan har ända från början evangeliserat genom att berätta om Jesus och så väcka tro på honom. Av detta ser vi att berättelsen och berättandet är en primär metod i katekesen. Alla barn älskar att höra berättelser och som lite äldre kan vi lära oss att se att våra egna liv är en del av den Stora berättelsen, den om Guds folk på väg till fulländningen. Vi tar emot tron i form av berättelser och vi återberättar dem för nästa generation. Så skapas Traditionen, som en väv, där kyrkans trosskatt utgör varpen och de troendes liv inslaget, varv efter varv, generation efter generation.

Kyrkan är öppen för alla metoder som kan främja evangeliets spridning och som inte står i motsättning till dess budskap. Förkunnelsen av det glada budskapet har genom Kyrkans historia gestaltats på olika vis. Konstnärliga uttryck som musik och bildkonst har härvid spelat en viktig roll.

Allt kan inte förklaras med ord och för Jesu lärjungar efterlämnade hans handlingar kanske ett större intryck än hans ord. I katekesen kan symboler, gemensamma handlingar och inte minst Kyrkans liturgi ofta förmedla tron på ett mer djupgående sätt.

Varje människa har redan en erfarenhet av Gud – troende som icke troende. Gud Son har genom att bli människa på något sätt förenat sig med varje människa.¹⁰ Detta grundar sig i kyrkans syn på människan som skapad, uppehållen och återlöst av Gud. Trosförmedlarens uppgift är att

hjälpa människan att upptäcka detta, hjälpa henne att svara på Guds inbjudan och låta henne lära känna Fadern genom Kristus i den helige Ande.

Referenser

- 1 *Evangelii Nuntiandi* (Om evangeliets förkunnelse i dagens värld), 14
- 2 *Katolska Kyrkans Katekes*, (KKK) 7
- 3 1 Tim 2:4
- 4 *Directorium Catecheticum Generale*, DCG 80
- 5 DCG 99
- 6 *Dignitatis humanae*, (Om religionsfriheten) 3
- 7 Joh 15:15
- 8 Luk 24:33-35
- 9 Apg 22:15
- 10 *Gaudium et Spes* (Om kyrkan i världen av idag) 22, Redemptor hominis (Världens återlösare) 14

Lästips – Litteratur

Mikkola, T., Niemelä, K., & Petterson, J., *The Questioning Mind. Faith and values of the new generation*. Publication 58. Church Research Institute. Tampere 2007. ISBN: 978-951-693-281-4; ISSN:

0355-144X. 154 sidor.

Många försöker spå framtiden genom att studera stjärnhimlen eller i olika typer av kort. Mer realistiska förutsägelser kan emellertid sociologiska studier ge, vilket är just detta forskningsprojekts syfte: Studier av dagens urbana ungdomsgeneration kan säga något om framtida generationers förhållande till religion i allmänhet och religiösa institutioner i synnerhet. Den åldersgrupp som studeras är unga vuxna. De är 20-39 år och uppvuxen med materiell välfärd i ett samhälle inriktat på konsumtion och individualism. De lämnar Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och är näst intill osynliga i församlingars aktiviteter och beslutande organ, och kyrkan frågade sig: Varför? Svaret ges genom intervjuer med ett stort antal av unga vuxna både i stadsdelen Kallio i Helsingfors, och i resten av Helsingfors.

Rapporten innehåller många detaljerade resultat. Enligt den sammanfattning som finns i rapporten (s 10), fann man inte några negativa attityder till kyrkan. Däremot fann man en öppenhet för nyheter, ett fritt värderande av olika alternativ samt en strävan att hitta lösningar som stämde överens med ens autentiska jag. Kortfattat kan deras attityd till livet karakteriseras med orden ifrågasättande

och sökande, både efter värden och efter egen identitet.

Inte minst förtjänstfullt är att diskussionen förankras i förändringar i det finska näringslivet som på några få år utvecklats till ett postmodernistiskt samhälle med digital teknik som bas, ett samhälle som av vissa forskare ses som en modell för ett kreativitetssamhälle. Rapporten är också välgrundad i samtida sociologisk teoribildning. Bokens Epilog handlar dels om hur anställda inom kyrkan ser på unga vuxna, dels vilka åtgärder som kan vara relevanta för att bättre nå dem.

Curt Dahlgren

Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete fastställda av Kyrkostyrelsen 2007-10-24

Mötet med barn och ungdomar är en av de viktigaste och mest angelägna uppgifterna som kyrkan

har. I en tid när dop- och konfirmationsseden inte längre är självklar behöver församlingen finna fungerande former för dopundervisning som ger barn och unga möjlighet att växa i sin tro. Medverkan av barn och ungdomar behövs för att forma vår tids teologi.

Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete anger rambestämmelser för konfirmandarbetet och beskriver förutsättningar för församlingar att kunna bedriva ett konfirmandarbete med hög kvalitet.

Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandar-

bete är resultatet av en omarbetning av tidigare riktlinjer med utgångspunkt från direktiven i projekt Konfirmand i Svenska kyrkan (2004-2007), där det anges att riktlinjerna ska vara förenliga med kyrkoordningen, avspegla att konfirmandarbetet är en del av kyrkans hela dopuppföljningsansvar, bidra till att skapa ett konfirmandarbete med hög kvalitet, utgöra ett redskap för bearbetning av konfirmationens teologi och pedagogik och uppmärksamma konfirmandåldern.

Riktlinjer för Svenska kyrkans konfirmandarbete har tidigare getts ut i flera versioner. Det nya med denna version är att konfirmandarbetet tydligt sätts i relation till församlingens hela undervisningsansvar, särskilt det som handlar om mötet med barn och unga i åldrarna 0-18 år.

Därför finns det behov av att församlingen utarbetar en plan för lärande och undervisning som beskriver hur församlingen verkar i mötet med barn, ungdomar och vuxna. För den del av dopundervisningen som gäller konfirmandarbetet ska en handlingsplan för konfirmandarbetet göras. Handlingsplanen beskriver det lokala konfirmandarbetets mål och innehåll samt hur rekrytering och utvärdering ska ske.

Som en hjälp att utforma denna handlingsplan kompletteras riktlinjerna med *Dela liv – inspiration och fördjupning i konfirmandarbetet*.

Lena Olsson Fogelberg
Präst och projektledare

Elisabeth Porath Sjö (2008) *Konfirmandernas bildningsresa. Ungdomars berättelser om sitt deltagande i konfirmandundervisningen*. Lunds universitet, Pedagogiska

institutionen.

Den 29 februari försvarade Elisabeth Porath Sjö en mycket läsvärd avhandling vid pedagogiska institutionen i Lund. Även om andelen ungdomar som deltar i konfirmandundervisningen minskat kraftigt under senare år är det ett arbete av stor omfattning. Elisabeth har valt att lyssna till konfirmandernas egna berättelser. Det är lika ovanligt som det är angeläget.

Efter de inledande delarna kring syfte, forskningsläge, begreppsdiskussion och metodiska synpunkter ges läsaren goda möjligheter att följa konfirmanderna på deras "bildningsresa" (kap. 6). I följande avsnitt analyseras berättelserna under runriken "Konfirmandtidens innebörder".

Syftet formuleras på följande sätt: "Syftet är att med ett bildningsperspektiv tolka ungdomars berättelser om sitt deltagande i konfirmandundervisning för att bidra till förståelse av konfirmandtidens innebörder" (s 12).

Några axplock ur undersökningens resultat ser ut så här. Motivet till att delta är sällan förhoppningar om presenter utan snarare familjetradition eller kamrater. Frivilligheten värderas högt och möjligheten att samtala och lyssna till andra. Likaså understryks den positiva erfarenheten av att bli bemött med respekt. Flera anser att de förändrats på ett positivt sätt, blivit tryggare i sociala relationer och en hel del uppger att de avser att fortsätta kontakten med kyrkan.

Författaren avslutar med att skissa på fortsatta angelägna forskningsprojekt. Förhoppningsvis får vi se en fortsättning och fördjupning på flera områden av det mycket omfattande pedagogiska arbete som äger rum inom en allt mer sammansatt och spännande religiös miljö i vårt land.

Rune Larsson

Sören Dalevi (2007) *Gud som haver barnen kär? Barnsyn, gudsbild och Jesusbild i Barnens bibel och Bibeln i berättelser och bilder*. Stockholm, Verbum.

Boken är en avhandling i religionsvetenskap vid Karlstads universitet. Syftet är att visa hur barnbibeltexterna transformerar bibeltexter. På vilket sätt har transformeringen gjorts, t ex

i form av tillägg eller strykningar. Följfrågan blir sedan vilka teologiska implikationer detta medför.

Dalevi undersöker två barnbiblar, nämligen den holländska Barnens bibel av Anne de Vries (1948), i den svenska översättningen från 1961 och den danska Børnebibeln (1996), i svensk översättning från 2006 med titeln, Bibeln i berättelser och bilder. Dessa har valts på grund av deras stora spridning, för att de är berättartekniskt likartade och teologiskt olika, tillkomna under olika tider.

Det inledande kapitlet diskuterar begreppet barnbibel och dess relation till bibeltexterna, genrefrågor, barnbibelns historia, metodiskt arbetssätt och forskningsläge.

Vad är det som styr urvalet av bibeltexter (kap 2)? Efter några generella kommentarer redogör författaren för likheter och skillnader i urval av berättelser i de undersökta barnbiblarna. Redan här antyds hur urvalet påverkas av den teologiska grundhållning som dominerar. Detta underbyggs ytterligare i avhandlingens detaljerade undersökning av de enskilda berättelserna, Bibeltexten, barnbiblarna och transformationen (kap. 3).

Vilken barnsyn, gudsbild och Jesusbild är det då som kommer fram i barnbiblarna som helhet (kap 4)? En iakttagelse författaren gör är att Barnens bibel väljer en berättarform som påminner om sagans svartvita gestaltning av god och ond, hjälte och offer i förening med en moraliskt fostrande avsikt som sammantaget leder till att bibeltexten blir ett instrument för författarens avsikter, att undervisa barnet om betydelsen av att vara snällt och lydigt för att uppnå den lycka detta medför i livet och den kommande tillvaron i himlen.

I konsekvens med denna barnsyn överraskar det inte att gudsbilden i GT blir patriarkalisk och auktoritär med en nådighet villkorad av barnets underkastelse och lydighet. Detta slår också igenom på Jesusbilden. Författaren konstaterar att den så kallade objektiva försöningläran med juridiska inslag av straff, offer och vedergällning som förutsättning för försöning och nåd slår igenom i Barnens bibel.

Att Bibeln i berättelser och bilder på denna punkt och flera andra avseenden är annorlunda kan enligt författaren delvis hänföras till skillnader i tillkomsttid och teologisk-kulturell kontext. Det leder i sin tur vidare till en annan intressant iakttagelse. Vad innebär det att idag läsa berättelser som formats av föreställningar som var rådande för femtio år sedan? Vad händer när föräldrar utan nära kontakt med kyrkorna nutida tolkningstradition och praxis? Vad innebär det att barnbiblarnas framställningar är den enda "bibelkunskap" barn och föräldrar får del av?

Boken är i viss mening ganska omskakande. Barnbiblar brukar uppfattas som ett återgivande av bibelns berättelser. Författaren har visat att många av berättelserna transformerats så grovt att man kan tala om nya berättelser som

förmedlar en barnsyn, gudsbild och Jesusbild som ofta starkt avviker från bibelns egen framställning och nutida teologi.

Till avhandlingens många förtjänster hör att den använder sig av ett språk som gör den tillgänglig för de flesta. Den förtjänar att läsas både av praktiserande lärare, församlingspedagoger och barnledare men också sådana som fattar beslut om att dela ut barnbiblar i framtiden.

Rune Larsson

Undervisningens teologi (2004). En rapport från Lunds stifts projekt Undervisningens teologi. Lund: Lunds stift.

Att växa i tro. RAST – ett projekt om dopfördjupning (2005) utg. av Lunds stift. Lund.

Undervisningens teologi är skriven utifrån ett projekt i Lunds stift med samma namn. Boken är indelad i fyra delar som var och en ger några korta tankar kring ämnena teologisk syn, pedagogisk syn, kunskapssyn och människosyn. Till varje del finns också reflekterande frågor och en idébank. De fyra delarna sammanfattas i ett avsnitt om undervisningens teologi.

Ett antal församlingspedagoger i Strängnäs stift läste boken och tyckte till om den. Det första intrycket var att den var för tunn teoretiskt och kändes spretig. Men när vi vid två tillfällen samlade ett antal församlingspedagoger för att stimulera till ett samtal kring pedagogisk grundhållning ute i församlingarna, fann vi att de reflekterande frågorna var mycket generativa. Vi fick träffar med spännande samtal som gav mersmak. Vid träffarna valde vi att arbeta med de fyra delarna i en annan ordning än i boken. Vi började med människosyn och fortsatte med kunskapssyn, teologisk, syn, pedagogisk syn och sist undervisningens teologi. När vi gjorde det så byggde texterna, som är skrivna av olika författare, på varandra och samtalet fördes framåt. Det här är inte boken för pedagoger som vill fördjupa sina teoretiska kunskaper utan en bok som utmärkt lämpar sig att använda i studiecirklar, varför inte med arbetslaget, förtroendevalda eller andra intresserade i församlingen, vilket också i inledningstexten beskrivs som syftet med den.

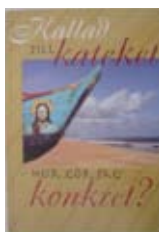

Boken "Att växa i tro, RAST – ett projekt om dopfördjupning" är också en produktion från Lunds stift med syfte "Att finna former för dopfördjupningsarbete i vår tid, så att barn och ungdomar får möjlighet att växa i sin tro från dopet och framåt i livet

är en angelägenhet, liksom att finna former för dopundervisning där odöpta medlemmar ryms.”

Boken beskriver RAST – Rit, Andakt, Samtal, Tjänst, en strategi för arbetet med dopfördjupning i församlingen. Den innehåller dessutom exempel från olika församlingar på hur man arbetat med den.

Det som känns spännande med boken är hur man presenterar och väver samman hemmets och församlingens gemensamma ansvar för barnets dopfördjupning. Man visar också mycket konkret på hur man kan göra en dopuppföljningsplan för församlingen. Av de fyra delarna rit, andakt, samtal och tjänst blev jag mest utmanad av avsnittet om tjänst som i mina ögon är ett alltför eftersatt perspektiv i vår barn- och familjeverksamhet och därför ofta tenderar att göra besökarna till konsumenter. Här får dopfördjupningen liv och riktning in i församlingen. Också denna bok kan rekommenderas för både arbetslag i barn- och familje frågor och för förtroendevalda.
Rebecka Tengné

Ulrika Erlandsson (2005) *Kallad till kateketen – Hur gör jag konkret?* Stockholm: Katolska Pedagogiska Nämnden (63 sid.).

Precis som titeln säger är detta en praktisk handbok för kateketer, främst med tanke på medarbetare inom katolska kyrkan i Sverige som arbetar med barn i åldern 7-12 år. Författaren inbjuder till reflektion kring målsättningen med kyrkans undervisning (katekes) och dess

roll och ger exempel och förslag till hur man kan leda barnen in i kyrkans gemenskap och tro. Den har också mycket att ge dem som arbetar inom andra kyrkor och är beredda att anpassa boken kloka tankar och uppslag till sitt sammanhang.

Thomas H. Groome (2007) *Inför resan genom livet. En vision om undervisning.* Ny bearbetad upplaga. Stockholm: Katolska Pedagogiska Nämnden. (158 sid)

KPN har gett ut en andra, reviderad upplaga av Groomes *Educating for Life: A Spiritual Vision for every Teacher and Parent* (1998). Den tidigare utgåvan från 2002 var i stort behov av översyn. Det är glädjande att KPN tagit på sig arbetet med att ge ut denna lätt-tillgängliga framställning av Groomes pedagogik. Varje kapitel inleds med en berättelse ur vardagslivet som sedan kommenteras på ett sätt som förser läsaren med nycklar och redskap för lärande och undervisning, främst i kyrklig kontext.

Halldis Breidlid & Tove Nicolaisen (2007) *På skattjakt i fortellingsuniverset. Fortelling i religionene.* Bergen: Fagboksförlaget. (98 sid.)

De båda författarna har tidigare presenterat en grundlig introduktion till berättandet som pe-

dagogisk metod. På svenska föreligger dessutom en utmärkt introduktion av Carina Fast. Se också en svensk samling av berättelser från olika religioner nedan.

Liksom det förra arbetet skrivs boken i en norsk skolkontext. Trots detta har den mycket att ge också svenska lärare – i både skolan och de religiösa gemenskaperna. Det märks att författarna grävt djupt i den narrativa teorin och berättelsens praktiska användning. I två inledande kapitl får läsaren vägledning till ett reflekterat bruk av de kommenterade berättelser som sedan följer, grupperade efter skilda teman.

Under temat harmoni och konflikt återges och kommenteras bl. a. berättelsen om Abraham, Abraham och Isak, Maria med exempel från Bibel, barnbiblar och muslims tradition. Könnsfrågor behandlas i anslutning till berättelser från judisk-kristen tradition, buddhism och islam. Ett tredje tema handlar om berättelse och dialog, också här med exempel hämtade från skilda religiösa traditioner.

Boken dokumenterar omsorgsfullt sitt material och förser läsaren med en omfattande lista över litteratur till hjälp för fortsatta studier i ämnet.

Halldis Breidlid & Tove Nicolaisen (2000) *I begynnelsen var fortellingen. Fortelling i KRL* Oslo: Universitetsforlaget.

Carina Fast (2001) *Berätta! Inspiration och teknik.* Stockholm: Natur och Kultur.

Gunvor Petersson, Helena Bross, Lilian Nilsson & Hans Petersson (1996) *De gamla berättelserna – vårt religiösa kulturarv.* Stockholm: Bonnier utbildning.

Ny dansk religionspedagogisk tidskrift!
Religionspædagogisk forum - Tidskrift 1/2007, 114 sider
Forlag: RPF-Religionspædagogisk Forlag - 1902-8903
Pris: 95,-

Red: Søren Holst, Michael Riis, John Rydahl og Keld Skovmand.

Tema: Religion og pædagogik. Artiklar av Signe von Oettingen, Keld Skovmand, Dietrich Benner, Robert Jackson, Annika Hvithamar og Morten Warmind, Eberhard Harbsmeier, John Rydahl.

Abonnement kan tegnes på tidsskriftets hjemmeside: www.rpforum.dk

Ett fåtal ex. av nr 1 kan erhållas genom RPI, se adr. sid. 2.

Prismet

Nordens ledende religionspedagogiske tidsskrift

Prismet har i over 50 år hatt som målsetting å være oppdatert og være et sentralt samtalested når det gjelder de utfordringer som ”hjem, kirke og skole” står overfor i spørsmål om pedagogikk og innhold i religionsfaget, og om religiøs identitet.

Prismet ser det som sin oppgave å være premiss- og ressursleverandør til disse feltene. Vi står i spenningen mellom skole, kirke og samfunn. Prismet er seksjonsdelt

Fagfellevurderte forskningsbidrag, intervjuer, praksiserfaringer fra kirke og skole, bokomtaler og andre artikler i samme tidsskrift.

Redaktører fra høsten 2007 Erling Birkedal og Eigil Morvik.

Utvalg av bidragstyttere i 2007 Tove Nicolaisen, Peder Gravem, Oddvar J. Jensen, Sturla Sagberg, Solveig Østrem, Trond Skard Dokka.

og Heid Leganger-Krogstad

Prismet utgis fire ganger per år. Prisene på abonnement er for 2008 og inkluderer porto for utsendelse. Pris for enkeltnummer er kr 130. Abonnement bestilles fra

IKO-Forlaget AS, Boks 2623 St. Hanshaugen, 0131 Oslo. Telefon 22 59 53 00 Faks 22 59 53 01. E-post ordre@iko.no

Lars Naeslund, red (2007) *Existentiella frågor i skolan.* Skapande vetande 54. Linköping. ca 300 sid. Best. www.liu.se/iuv/skapande/utbud.htm

Medverkande: Gudrun Fagerström, Ragnar Furenhed, Jens Pedersen, Lars Naeslund, Tove Frisch, Ragnar Furenhed, Björn Skogar.

Jesus på puben

Ganska många ljud letade sig genom kyrkan. En skolklass, årskurs 3, kom genom den medeltida stora kyrkan. Barnen kom från en av de socialt hårt belastade förorterna. För många av dem var detta första besöket i denna kyrka, kanske t.o.m. i en kyrka. Efter en stunds inledande samtal och välkomnande frågade prästen: Vad ser ni på altartavlan? Det blev alldeles tyst. En modig pojke räckte upp handen och sa: Det är en pub! Det är mörkt, mysigt och enbart män. Vinbägaren syns tydligt. Ingen dålig association! En annan pojke räckte snabbt upp handen och sa: det är Jesus på puben. I den här klassen var kunskapen mycket låg kring den kyrkliga traditionen och kristen tro. Till viss del kunde det förklaras genom att några barn kom från andra länder och religiösa samfund, men många av barnen var döpta och medlemmar i Svenska kyrkan.

Vems ansvar? Familjens, kyrkans eller skolans?

I reformationstidevarvet kom ansvaret för den kristna fostran av barnen till viss del att övergå från hemmet till kyrkan. I och med 1800-talet kom kyrkan och skolan att dela på ansvaret. Under 1900-talet har skolans roll som kristen trosförmedlare radikalt förändrats. Kyrkan har i allt högre grad blivit den enda aktören utanför familjen.

Svenska kyrkan har följt med i samhällsförändringarna och sett vilka förutsättningar som har gällt och förändrat formerna. Översiktligt kan man säga att utvecklingen har gått från söndagsskola till olika former av öppet hus, vandringar/studiebesök och lektionsmedverkan. Ändå är det många barn som skulle kunna svara som pojken i det inledande exemplet. Eftersom de allra flesta av dem som är medlemmar i Svenska kyrkan låter döpa sina barn har Svenska kyrkan tillsammans med familjen ett ansvar att fördjupa dopbarnets tro. Här krävs fantasi, medvetenhet och resurser.

Ambulanser och kunskapsbegreppet

En kväll visas på Tv ett inslag där äldre män med stor entusiasm berättar om hur de samlar på ambulanser. En av männen intervjuades och sa ungefär så här:

Detta är mycket viktigt att dessa ambulanser bevaras till eftervärlden. Det är viktig kunskap. Kunskap vi inte kan avvara och som inte får gå förlorad.

Det hade inte behövt vara ambulanser. Det kunde ha varit

vad som helst. Det intressanta är begreppet kunskap. Kunskap har sedan några århundraden varit ett med boklig lärdom. Den formen av kunskap har stått över all annan kunskap om ens något annat fått kallats kunskap. Nu befinner vi oss i en tid där kunskap innefattar såväl praktisk som teoretisk kunskap och även sådan kunskap som är svår att få syn på och som vi kallar tacit knowledge eller tyst kunskap.

Mannen som började läsa bibeln

Han började gå i kyrkan när hans bror dog. Efter att levit tillsammans med brodern i årtionden blev gemenskapen i kyrkan på söndagarna ett välkommet avbrott på de ändlösa helgerna. Högmässan och kyrkkaffet blev livsviktiga. Söndag efter söndag deltog han troget. Så kom sommaren och prästpraktikanterna. En av de unga prästkandidaterna frågade om han inte kunde läsa texten nästa söndag. Detta uppdrag tog han på stort allvar. I princip kunde han texten utantill till nästa söndag. Så läste han texten varje söndag under sommaren. Efter en lång semester möttes prästen av en man som fördjupat sin tro och växt åtskilligt. Här hade läsningen av bibelordet förmerat och fördjupat den tro som han mött i gudstjänsten och i den sociala samvaron vid kyrkkaffet.

Det är många i vår tid som längtar efter en fördjupad relation till Gud. Det ger bl.a. kyrkornas förbönsböcker ett tydligt uttryck för. I de kristna samfundet och därmed också i Svenska kyrkan har en rad nya former av trosför djupning sett dagens ljus, exempelvis Alpha-kurser, Vuxenkatekumenat, Frälsarkransen och Steg på vägen, Göteborgskatekesen.

Tro måste räckas från människa till människa

Om var och en av oss skulle fundera över hur vår tro har väckts och vuxit är jag tämligen säker på att du såväl som jag skulle tala om någon/några i vår närhet som förmedlat den kristna tron. Kristen tro måste överräckas från en människa till en annan. Kristen tro måste delas för att växa. Det behöver finnas många former av mötesplatser som kan bli till växtplatser i tron. Att överrätta tron till barnen har speciella förtecken nämligen att den delas utifrån de förutsättningar som barnen ger. *Kristen tro måste levast och delas med andra för att bli livskraftig.*

Personliga reflektioner

Ingegerd Sjölin
Rektor

Svenska kyrkans
Pastoralinstitut i
Lund

